

טרטגית. כמכשיר המדיניות, חייבות היכולת הצבאית והאיסטרטגיה לאפשר תופשיפועולה מדיני מוחלט. על-ידי הימצאות גיבוי צבאי לכל אופציה מדינית; כך, ששיקולי והחלטותיו של המדינאי לא יוכתבו כלל על-ידי אילוצים צבאיים. מצדו שלו.

מובן שזוהו האידיאל. בפועל, אי-אפשר לממשו במלך או, אבל יש לשאוף להגשימו מירבית; ומשמע, מבחינת „ההכרעה“ קיום יכולת של הכרעה „חיובית“, וגם יכולת של הכרעה „שלילית“.

ההכרעה „החיובית“ פירושה סיום המלחמה במצב כזה, שיש בו משום שיפור המצב האיסטרטגי, לעומת מצב-המוצא, על-ידי „תוספות“ — כיבוש שטחים או יעדים איסטרטגיים. מאליו יובן כי ההכרעה „החיובית“ היא, בהכרח, גם התקפית.

ההכרעה „השלילית“, או „המינימליסטית“, מתבטאת בשלילת מטרות-המלחמה של היריב. זוהי הכרעה מיני-נחית באופייה, שדורשת רק שמירה על הישג-מצב-הסיום

לא יעז אף מדינאי ישראלי ליצור אותה ולשאת בתוצאותיה הכמעט-רדאיות.

הרתעה-הכרעה

אם אנו רואים, כאילו צבאי המוכתב מכורה מדיני קבוע ועליון, את האפשרות שישראל תהיה חייבת גם בנקיטת איסטרטגיה של הכרעה „שלילית“, בין במלחמה בכלל ובין רק בשלבי-הפתחה שלה, אין לנו מנוס מכך. שלצרכי התקיימות ביטחון-צבאי, כהגדרתו, ניצור ונגציח את הנתונים הנחוצים לשם מיגונה יעילה.

ה„הרתעה“ היא פונקציה של כושר-ההכרעה: רק יריב אשר ישתכנע כי יורע — כלומר, שהמלחמה תסתיים לטובתו והפסדים כבדים-מדי (לשעמו) בצידו — ירתע מייזום המלחמה. לכן, ההרתעה איננה אלא תוצר-לוואי של כושר-ההכרעה ברמה גבוהה — או של מה שנתפס אצל היריב ככושר-ההכרעה כזה.

הבעייתיות המיוחדת של ארתעה ישראלית את מדינות-ערב גובעת, בעיקרה, מן הנסיבות הפוליטיות, אשר עד כה מגעו מישראל מימוש איסטרטגי מושלם של ההצלחות המיבצעיות האופרטיביות.

ביטחון זה, שלא יושמדו, לא ייכבשו ושום כושר-הרתעה לא יהיה אחרון, אלא תמיד יוכלו לשוב וליוזם מלחמה חדשה, הוא אשר מאפשר לערי-בית-דין על עצמם סיכונים המורים מן הרגיל, וליוזם מלחמה גם כאשר מידת סיכוי

וקיים בכל מצב, עדיין אינו יכול להבטיח, כשלעצמו, גם היווצרות הרתעה יעילה, אלא זו מותנית גם בגורמים אחרים, לא-צבאיים.

לכן, לכל צורך צבאי שהוא, „הכרעה“ ו„הרתעה“ הם אחד: והמאמץ להשגת הרתעה מירבית פירושו, שצריך לבנות כושר-ההכרעה מירבי, בעוצמתו ובגיוונו.

אין הדדיות

חשוב מאוד לעמוד על כך, שההרתעה, הטובה ביותר מפני מתקפה ערבית, הוא קיום אופציה מיני-נחית איסטרטגית יעילה בידי ישראל. אם בידינו רק אופציה מתקפתית טובה, הרי שהערבים אינם מורתעים מייזום התקפה עלינו — וגובר פיתויים ללכת בדרך זו. באמצעות גירסה שונה של פתיחת המלחמה האחרונה.

החזרת שטחים לא תכנע בישראל אם תלווה בהכחחת העוצמה הצבאית הערבית

חלק חשוב מכושרי ההכרעה וההרתעה שלנו מהווים הגורמים של מחיר-הביטחון, פשוטו כמשמעו, כלומר במשאבים הומריים: וכן הנזק או ההפרעה שייגרמו, או עשויים להיגרם במלחמה, בתחום זה שוררת אי-סמטריה קיצונית בין ישראל לערב, שמכוחה לובשת „ההדדיות“ — הנזכרת כאלמנט קבוע בהסדרים שונים — משמעות מעשית של דחיקת ישראל לנחיתות מוכרעת. פעם קראתי אצל עמוס קינן, שהתשובה לתותח ערבי, היורה מקלקליה על תל-אביב, היא העמדת תותח בתל-אביב, שיירה על קלקליה. ההבדל הוא בכך, שהרט תל-אביב ושאר ריכוזי האוכלוסיה של ישראל הוא מחיר כבד מדי עבורנו לכל תוצאה שהיא ולא נוכל לעמוד בו; ואילו הריסתו עד היסוד של קלקליה וכל שאר ערי יהודה ושומרון לא תשפיע אפילו כהוא-זה רעה על מידת יכולתן וחישקן של מדינות-ערב, ביחד או בנפרד. ליוזם או להמשיך מלחמה נגד ישראל, על אחת כמה וכמה כך לעניין כיבוש שטחים.

איזו כששתי-הימים היינו כובשים את קדי קוליה וכל הגדה המערבית, אבל מפסידים למצריים את אידת ולסוריים את קריית-שמונה, ודאי שבעיני העולם הערבי — ולפחות במידה ידועה גם בעיני שאר העולם ואפילו בעינינו שלנו — היה מצב-הסיום של המלחמה נחשב כניצחון ברור לערבים.

המחשה השוואתית נוכל למצוא במה שאירע לאיוור המיושב ממערב התעלה. כידוע, נחרבו במלחמת-ההתשה שלוש הערים שלאורכה — איסמעיליה, סואץ וגור-סעיד — שהן שלוש מבין חמש או שש הערים הגדולות של מצריים. נמסר כי כימעט כל התושבים, כמיליון נפש, נמלטו מאיוור התעלה אל עמק הנילוס.

התחוללות הרס רומה כרצונות החוק שלנו היתה גורמת לישראל מה שזו גרמה למצרי ריים — דהיינו, התמוטטות המדינה כולה.

מכאן, איום ישראלי, כלפי מדינות-ערב, של הרס וכיבוש, שיהיה שווה-ערך לאיום כזה מצידן כלפי ירדן, שלים, מישראל-החוף ועמק-הצפון, הוא רק איום כזה, שבתוך טווחו היעיל ימצאו לפחות, קהיר, דמשק ורבתי-עמון, אם האיום הישראלי יהיה אפקטיבי רק לגבי קלקליה, שכם או חברון, לא יהיה בו אפילו אחד משישים של הרתעה כלפי כל מדינות-ערב.

מחוז לדברים הללו קיים גם הגורם של כושר-הספיגה, מפני סיבות שונות, ובכללן אופי המישטרים הערביים, מסוגלים הם לשאת עונשים שמבחינתנו נחשבים בלתי-

בתקופת ההמתנה הכנים אשכול את צה"ל למצב בלתי-נסבל

נסבלים. כך ברמת הפרט, ובוודאי ברמה הלאומית וברמה הכל-עריבית.

המאבק הצבאי ביננו ובין הערבים משוג לזכימה של שורת-יחומים בודדת מוג פלנכס רבי-שורות. אם תאבד שורה אחת „בילכד“ מכל צד, הרי הצד הראשון ייעלם כליה, ואינו השני יחסר רק שורה אחת מרבות.

המציאות המעשית קשה יותר, משום שבצד הערבי אין פנכס אחד, אלא מול אותה שורה ישראלית אחת ניצבים כמה פלנכסים — אשר כל אחד מסוגל ומוכן לאבד שורה שלמה, או כמה שורות, כדי להשמידה; ואין נגרע בהכרח הרבה, או בכלל, מיכולתו או נכונותו, אפילו אחד הפלנכסים הערביים האחרים מושמד כולו. זהו, כמובן מאליו וכידוע היטב, הגיון תפיסת „מלחמת-ההתשה“ הערבית; והצלחתן היתה ודאית ומלאה, אילו התנהלו בקי 49, במקום לאורך הירדן, ברמת-הגולן ובחזית התעלה.

ישראל-ערב: שורת-לוחמים בודדה עומדת מול פלונכס של שורות רבות

הנשאף בה זהה לחלוטין, מבחינה טריטוריאלית, למצב המוצא, ולפיה ייתכן שחשתיים המלחמה בניצחון איסטרטגי ברור, גם אם לא נוסף לנו אף סנטימטר רבוע אחר. בניגוד להכרעה „החיובית“, הרי זו „השלילית“ היא מיגנתית מובהקת.

בהגדרה הפוליטית ייאמר, כי ההכרעה „החיובית“ מתבטאת בשינוי הסטטוס-קו „קדימה“, ואילו „השלילית“ חוזרת להמשתק קיומו, כפי שהינו.

מבחינה מדינית, הנסיבות האיסטרטגיות הגורעות ביותר הן אלה, שמכתיבות הפתמינות על הכרעה „חיובית“, ועוד בצורת הפתמינות האיסטרטגיות המיבצעיות של „מיחמת-ימנע“, המבוססת על „המכה הראשונה“.

ככל שהסתמכות זו רבה יותר, כן מצטמצמים ההולכים מירווח-השיקול וחופשי-ההחלטה של המדינאי, מפני שאיסטרטגיה זו מחייבת פתיחת המלחמה — במובן הפיסי — על-ידינו וביזומתנו, בעיתוי, במקום, בעוצמה ובשיטה הנוחים לנו. הגורמים המשפיעים הללו הם צבאיים מובהקים ועל כן מצויים בתחום השיפוט ההחלטתי של איש המיתקפתית היא תולדת כורח והיעדר אפשרות לבחור הצבא. בהניחו כי נקיטת האיסטרטגיה „החיובית“ באיסטרטגיה „שלילית“-מיגנתית — משמע, היעדר יכולת עמידה טובה במצב שבו היריב הוא שיתקוף ויהלום ראשון — הרי לא רק שההחלטה הקובעת עוברת, למעשה, מן המדינאי אל הגנרל, אלא שגם האחרון אינו נהנה ממירווח רב של שיקול והחלטה, בתחומו שלו.

אם, בנסיבות כאלו, מנסה המדינאי בכל זאת לקיים בידו תופשיפועולה, על-ידי שאינו מצוית להערכות-המצב ולחזות-הרעה הצבאיות, הוא מעמיד את מדינתו בסכנה מחמירה והולכת, משום שאו עשוי היריב לפתוח במכה ראשונה משלו, ובכך יכפה עלינו מיגונה, שהיא רעה לנו; או שאפילו לא יתקוף הרי יספיק לשפר את מערכי כל-כך, שהמכה-הראשונה שלנו תיתקל בהתנגדות כבדה מדי, ולא תוכל להבטיח לטובתנו, אי-שהצבא יכול או להתמרד — או שיחוש כיצד מול עיני הולכים וכלים הסיכויים לניצחון, הולכים וגוברים סיכויי הכישלון, או המפלה.

למצב כזה הכנים לוי אשכול המנוח את ישראל, ואת צמרת צה"ל, בתקופת ההמתנה ערב ששתי-הימים, אין כלל להתפלא ששני אנשיה-צבא הבכירים או הניבו בקיצוניות, אישי-איש לפי דרכו: הרמטכ"ל יצחק רבין, לפי התיאורים השונים, קרס; ועוד וויצמן, ראש אג"מ, השליך את דרגותיו אצל אשכול. כיום נקל לחייך לזכרון האירוע, אך בשעת מעשה לא

מבחינה מדינית, המצב הגרוע ביותר הוא זה המחייב מילחמת-אנוש

היה איש יכול או רשאי להגות, שהצבא המצרי ושאר צבאות-ערב יהיו כה בלתי-מוכנים ללוחמת-יבשה המכריסס על הטנק והמטוס — שעה שכל הנתונים-שלכאורה (הציוד, התורות והאימונים) הובילו הכרחית למסקנה הפורכה, על פי כלל-הברזל, של ההתכוננות, למיקרה הגרוע האפשרי.

אין נלד מקום לספק, שאינו היה הצבא המצרי של 67, בנוי מאורגן ומוכר-נפשתי לעמוד מוג השלוב טנקים-מוסו כמו ביצד, ודאי שלא היתה המלחמה ההיא מסתיימת כפי שניסתיימה, והסיכון שנשג אשכול בעיניו פתמי-החתי-המלחמה היה מתמומש, סיכון בלתי-מי-מחויב.

בסקירת האיסטרטגיה הישראלית במלחמת השונות, שעוד תבוא בסידרה זו, נזכרה כי המלחמת-ששתי-הימים לא היתה כלל „מלחמת-ימנע“, והאיסטרטגיה המוצהרת של „המכה הראשונה“ לא הוגשמה כה. איסטרטגיה כזו „המתנה“ ארוכה הן תרתי-דסתרית — אשר, מכאן ולהבא,

ייהם להצליח בה קטנה מזו, שמדינה אחרת — אשר מפלה עשויה להיות גם קיצה — היתה רואה כתנאי הכרחי מוקדם למעשה כזה.

בעיית ההרתעה הצבאית הישראלית קיבלה מימדים חדשים בשנים האחרונות. במלחמת יום-הכיפורים יצאו הערבים בניצחון איסטרטגי ברור — גדול עבור המצריים; קטן יותר, לסוריים — למרות שבשדה-הקרוב הובסו, ורק התערבות-מבחוץ היא אשר חצצה בינם ובין אובדן צבאם, וגם (אילו רצינו) כיבוש ארצם.

הזקק הברור הוא, שהערבים יכולים להשיג הישגים איסטרטגיים-מדיניים רבי-ערך, רק עדידי כך שיוזמו מלחמה, וזו החשבות תוצי אותה הצבאיות הישירות. התוצאות המדיניות יות הצדיקים — וגם התוצאות הצבאיות הן סופיות: היעד הצבאית-איסטרטגי או „המשיך מה הסופיות“, של הצבא המצרי במלחמת יום-הכיפורים, היה „קו המעברים“. ואכן, זהו כיום קריה-נכד של ישראל כמיני — ועוד בתוספת אבירודים, שלא נכלדה באותה „משימה סופית“.

לכן, אם ישראל חייבת, או חפצה, ליצור הרתעה מלאה, עליה ליצור כושר-ההכרעה כזה, שיבטיח כי גם איסטרטגיה ערבית מוגבלת, נוסח יום-הכיפורים, תוכל לגמרי ובמחיר כה כבד, עד שהערבים — אם אימנם ייעזו ועירכו שאכן יצרכו לשלמו — יירתעו בינגללן. לצרכי ארתעה, לא פחות חשובות מכושר-ההכרעה הן מידת הנכונות ונחישות ההחלטה ליטול סיכונים מדיניים ואחרים, כדי לעשות שימוש בכושר-ההכרעה באורח יום וכתגובה על מעשה הנחשב „קלוס בלתי“. עניין זה אינו בתחום נושאנו המוגדר ועל כן לא נטפל בו. לנו הוא חשוב כדי להראות, שכושר-ההכרעה, אפילו הוא ודאי